

— Տեղիներ Այլիներն լեյսնտէ պու-
լունան Գոնթիթիթիւսին զազէթասը,
հալը հաղըր հազգընտա շու վեճհ իլե
պէտանը միւթալաա իթմիլ տիր .

« Միւշքիւթը հաղորէնին սուհէն
հալ ու թէսլիեէ օլու հաճաղընա տա-
յիր էվրօթաաա պիւլի ք իւմիտ եօգ
տուր . Վագաա միւս յիտ խապէրէր
էքսիքսիդ վիրուտ իթմէքտէ իսէ տէ .
եինէ գօրգու վէ իվթիւրապլար տէվամ
կլլեմէքտէ տիր .

« Ինկիթէրրաաա , հիւքիւթիին ի-
ֆաաաթ վէ թէէմինսիթընա լաղմէն ,
հէր քէս մուհարէպէ օլաճաղը քան .
նընտա պուլունմադտա տըր , վէ պու-
կիւնէ գաաաա զուհուրա կէլէն գաթի
վուգուլարտան զիւտաէ պէօյիւք
պիր վուգուլար օլմալը տըր քի , էհա-
լինին էֆքեարը թէպտիլ օլապիւին .

« Ինկիլիդ զազէթալարընըն քեաֆ-
ֆէսի մուհարէպէ օլաճաղ տըր տէ-
եօրլար , Պուշարտան մէհարէթ սահի-
պի օլանլար պիր թագըր իսպաթլար ի-
լէ վէ պու իսպաթլարընըն թէէմինսիթ
գըլմաղա չալընաղա , գօրգուլարընը
կիւլէեօրլար , հալպուքի սահիպի խա-
լիսէթ օլանլար գօրգուլարընըն աչգ-
տան աչըղա իգրար իսիեօրլար , թալ-
մըս զազէթալարընըն գալլինէ , հէր
քէս մուհաֆաղայի սուհա Ֆէվգէլա-
տէ արգուսու պուլունմադտա պէ-
եան իսիեօր իսէ տէ , հիւ քիմնէ միւ-
սալէհանըն մուհաֆաղա գըլընաճաղը-
նա իսիեօր թագըր օլմալընըն տըր , իսիեօր
տէվլէթէրի թագ մարտ պիրէ գաաաա
պէքէեօրլար , վէ պէքէեհէէք տիր-
լէր : Իհիթիմալ քի , միւտտէթի միւ-
թարէքնին իսիթմալնտա , միւթաղա
քէնտի միւտալէթէրինի տալէթ իսի-
ճի պիր վուգուլարընըն գուհուր վէ եա
աաաթի զուհուրինի կէօրմէք իլին ,
մարտտան սօնրա տալի պէքէեհէէք
տիրլէր : Լաքին պու եօրտա վուգու-
աթլարընըն եաղըն վագըլթա զուհուրա
կէլմէսի , Պապը Ալինին հարէքէթլինէ
միւթէվագըթ տըր : Բուսիա իմքէրա-
թօրու Մօքու շէհրինտէ պէեան վէ
իլան իթմիլ տիր քի , մէմալիքի Ծա-
հանէտէ սաքին թէպաաեը իսիթի-
եանիեհէն հալի լաքըգըլա իսլահ ի-
տիլմէեհէէք օլուր իսէ , քէնտիսի պիգ-
աթ իսլահաթը լաղըմէյի ինճա իթ-
մէքիլէ կիտէէք տիր , իմքէրաթօրու
միւշարիլէյի իթմիլի շու իֆաաաթէն
չօգտան պէրու բիւշման օլմալ , վէ իհ-
թիմալ տըր քի պու իֆաաաթէնի ու-
նութմադ արգուսինտէ պուլունմադտա ,
վէ պէլքի տէ պու իֆաաաթէնի տայիր
պիլա վաղիֆէ պուլունմադ տըր :

« Բուս միլլէթի մէղքիւր իֆաաաթէնին
պէրթարաֆ իսիլմէսինտէն տօլաեը տա-
ըլմալ , վէ հաթթա Բուսիա իմքէրա-
թօրու պու իֆաաաթէնի տէն պահա իթ-
մէտիլինտէ , իմքէրաթօրու թագալին
վէ թէպրիք պիլէ իտէր , Պապը միւտ-
տէթի մէտիլտէն պէրու հիւքիւթի
գաղընըլըղա իսիթամ վիրէէք , վէ է-
լան հիւքիւթի տէ պուլունման նիգաթ-
ըղըլըղն պիր տալի զուհուրինի մէնն
իտէէք սուրէթտէ էեալաթը Ծահա-
նէնին իտարէսի իսլահ վէ թագիլ իսիլ-
մէեհէէք օլուր իսէ , Բուսիա իմքէրա-
թօրունտէ վէ միլլէթիին պիլ ճիւթի
արգուլէրի վէ էֆքեարը տալի հիւ
պիր շէյի եարաճաեաճաղ տըր , իմաթ
միւշքիւթը հաղըրէնին պաղգա սու-
րէլտէն իսէ , Բուսիանըն արգուլէթիլի
սուրէլտէն հալ ու թէսլիեէ օլունմա-
ալ տա իհիթիմալտէն տիր :

« Տէյի Նիւղ զազէթալար տէեօր

քի , ինկիթէրրա հիւքիւթի թարա-
ֆընտան , քէնտի օլունմադտա մէվ-
լընըն իսիթիլալիեթի վէ էֆքեարըն-
տա մէնաֆիլի միւտտէ կէօղէթլէ-
մէմէքտէ օլունմալ իգթիլալալնա ,
էվրօթա հաղըրէնտա ինճայի նուֆուգ
իսիլմէսինին շիմաթի վագթ ու ֆըրսա
թը տըր :

« Հէր քէս , տիւլա իսիեօր Գոն-
թիթիւսին զազէթալար , հիւքիւթի-
թի Սէնիլէ ճանիպիտէն զուհուրա կէ-
լէն խաթալարըն թագալի իլին Բու-
սիանըն եաղընըլա հարէքէթտէ պու-
լունմալարընըն միւտտէպէթիլ իտարի-
եօր , Պապը Ալինին միւտալիֆէթիին
զալէպէ իտէէք մէրթէպէտէ թէտ-
պիրլէր իթիլալալըն , շու միւտ-
թարանըն էօնիւթի ալմադ գապիլէթ-
լարըն եհտի իգթիլալարընտա տըր , վէ
ինկիթէրրա հիւքիւթի , պու պապ-
տէ աչըլաճաղ միւտալէթաթտա նու-
ֆուգ սահիպի օլմալ իլին , բէք միւ-
սայիտ պիր մէվգըտա պուլունմադտա
տըր , էլէր պու եօրտա վէ ալ վա-
գըլթա թէէպալիւսաթ ինճա իսիլմէ
իսէ , մուհարէպէ զուհուրա կէլէէք
տիր , վէ քիմնէ պիլմէք քի պու մու-
հարէպէ նէ վագթ վէ նէլտէ իսի-
թամ պուլաճաղ տըր :

« Տաեիմա մուհարէպէ , տաեիմա
թէհտիտաթիլ իսիթմալալալալալալալ
մադտա տըր , վէ իլթէ Տէյի թէլէկ-
րաֆ զազէթալար , հալը հաղըրըն տահա
զիւտաէ աչիքեար կէօթէրմէքտէ տիր :

« Եէօլլէ քի , Մէմէքէթէյի հու-
տուտունտա թէէէմիլ իթմիլ օլան
Բուս օրտուսունա լալէպի վիրուտ
իտէն աաաթիլի մուալլինէ վէ սայիրէ ,
Սէն իլթէրապուրկ գապիլնէթուս , Մօ-
գու շէհրինտէ իրաա իսիլէն նութ-
գուն մէալի մուհարէպէն հարէքէթ
իթմէքիլէ գաղար վէրմիլ օլունմադտա
տայիր էֆքեարը ումուսինէ շիւպհէ
հաաթ իսիեօր :

« Բուսիաա հարա թարաֆալա-
րը , քէնտի թագալիլալարընըն գօն-
ֆէրանս էսնաթտա էվրօթա տիրօլմա-
սիսի թարաֆընտան թագալի օլունմա-
լիլիգաաթըլա , տահա զիւտաէ թէլ-
վիգ օլունմալար տըր , վէ ինկիթէր-
րա բարալմէնթօսունտա միւտալիֆէթ
թարաֆալարընըն նութգալարընըն կէ-
րէէք , նիւթիլէրինտէ տահա գալի
տուրուեօրլար , շիւքի մէղքիւր նութգ-
լարտան , ինկիթէրրաաա տաեիմա էֆ-
քեարը ումուսինէէ միւպաեհէնթ
պուլունմադտա թէպէյիլին իսիեօր :

« Պիւնաէն ալէյի միւշքիւթը հա-
ղըրէնին սուհէն թէսլիեէ սինէ գալիլէն
էմիլէթ իսիլմէլ : Միւտալէհա
հաղընտա նէ գաաաա պահա օլու-
նուեօր իսէ , մուհարէպէ տալի օլ-
գաաաա զիւտաէ թէհտիտ իսիեօր :

— Անաթօլի զազէթալար տա օլուն-
մալ տուր :

Կէլէն բաղար կիւիւ Սալմաթօլուգ-
տա իւշ սօֆթաաա գաղըլըլա նապէ-
տիտ օլան Բուս չօնուղունա տայիր
ալարըլըլա մալլիմաթ տըր :

Ձայ օլան չօնուգ Եօրկի իսիլնտէ
օլուպ , Բուսիլիլի պիր տուլարըն օլ-
լու իսիլ :

Ինտիսիսի էսիլ Ալի բաղա ճիւլարըն-
տա Ինէէէթիլտէ պիր պաղլէ տէրու-
նիտէ պիր գալ հէմէհիլիսի իլէ սա-
քին իսիլ :

Օ կիւի Սալմաթօլուգտա սաքին
Նիլգօլի նամ տալընըն իսիլնտէն ա-
րօղրէա իթմէէն կէլիլըն , մէրգու
իւշ սօֆթալար եաղալալալ , կիւն

սաաթ իքի րստտէլէրինտէ Սուլթան
Մէհէմէտտէ Տէվէ խանընըն իթթի-
սալինտէքի նալպանթ տիւքեանընըն
իսիլնտէ պիր օտտաա սօֆթալար ,
վէ օնտա Բուսիլի տիլէր իւշ սօֆթա
տահա պուլունմալ , սաաթ ալթընա
տէկին ալթըն : տա ֆէնալըլըն ինճա
իթտիքտէն սօրա սաաթ ալթընա պու-
նու ալթը , Գարալէօլմիլքտէ պիր
մէտրէսէնին իթարընտան աաղա գա-
լունու աչըլալալ սօնրա , էլէրինտէ
պիր իթթիլալ սօֆթալար օտտալա
սօֆթալար , վէ օնտա էէտիսիտէ , սա-
պահա տէկին տէֆալէն ինճա իթ-
տիքտէն սօնրա սաալալալալ մէտրէ-
սէտէն թաղալ չըգաղըլ , « հայտէ
կիթ , ֆագաթ սաղընա , քիմէէէ
սէօլլէմէ , սօնրա սէնի թէլէֆ իտէրիլ »
տէյի իսաֆէ իթթիքտէն սօնրա սալը
վիրմիլլէր :

Օղլան գօրգուլունտան սիւքիւթ
իթմիլ իսէ տէ , եօրտա լաաթ կէլէն
տիլէր պիր սիւքիւթ չօնուղա քէյ-
ֆիլէթի քէնտի պաղընա իսպիլը վէր-
միլ օլունմադտա , օղլան պուլուն-
րուլալ , Սալմաթօլուգ մէքթէպինէ
ճէլալ օլունմադ իսիլնտէ օլուն-
տուգտա , նալ իթթիլիլ կիպի վու-
գուի հալի իգրար իլլէմիլ օլմաղա
մէրքէլ միւլալիլ իթթիլալալ իսալիլ
աղա չօնուղա մէրգուլալ , վէ մալլէ-
լէ միլթալար սինեօր Տիմիլիլիլի պէ-
րապէր ալարաղ ճիւլաա սաղալալ կիւն
սաաթ իւշտէ Սուլթան Մէհէմէտ գօ-
միսիսունա չըգալըլ : վէ քիլիլէթի
անլաաաղա , պէրապէլլէրինտէ տիլէր
պիր միւլալիլ գապիլիլէն նէֆէրէրի
ալարաղ նալպանտ իւլքեանընը
պաաթըլար , վէ օնտա իւշ սօֆթա
պուլունալ , տէրտէպիլ կիրիֆթ պիրլէ
գօմիսիսունա կէօթիլմիլլէր , վէ օնտա
չօնուղա սիւլալ օլունմադտա « էվլէթ
օտտաա պուլունմալ իւշ սօֆթա-
լար պուլունալ տըր : վէ պէնի գաղա
սօֆթալար պաղալալ տըր . ֆագաթ
պուլունաաա օլարիլ պիրլէքտէ պանա
ֆէնալըլ իթթիլլէր » տիմէսի իլէ , իս-
թիլնալարընտա միւլքիլ կէլմէք
իսթէմիլլէր իսէ տէ , իլլէրինտէն պիր
կէնճ սօֆթանըն պաղըն սէօլէրինտէն
միւթթէհիլ օլունմալար սուպուլ իլ-
լէմիլ , վէ աղապիլտէ պուլունալար մահ-
պէսէ իլգա իտէրիլ , Գարալէօլմիլք-
տէքի մէտրէսէյի թէհարըն իթմէէն
կիթմիլլէր իսէ տէ , մաղպուլ տիլար-
լը օլուպ , տէրտէսինտէ խալլիլէ սօֆ-
թալար պուլունմադտա , պիր ուլ-
ղունմալ իլլուգ օլուր միւլապէսիլ իլէ
գօրտօն ալթընա ալթալ ֆէրտաալ կիւ-
նէ պըրաղըլլար :

Իմաթ կէլէն ճուլա իրթէսի սապահ-
լալալ մէտրէսի պաաաղ իւլգըն Պա-
պը մէյիլէթէնահիտէն իսթէնիլէն
մէմուր կէհիլքիլ օլունմադտա , իքի
միւլալիլ մէ 30 գաաաա զապիլիլէն
ֆէրի , վէ միլթալար հօճա Տիմիլիլ իլէ
չօնուգ մէքթէպ սէթիլնէ կիտիլ ,
միւտալալ մալլէլլէրտէ կէօղէթմէքտէ
իքէն , աչըլընտան տօղրու պիր գալ
սօֆթա աաաթընտա չօնուգ , գաղա
սօֆթալարտան պիրիլ թանքըլ կէօ-
թէրմիլ օլմաղալ , սօֆթա բուսուլալ
չաղըլըլ ֆիրարէ մէյի կէօթէրմիլ իսէ
տէ , միլթալար հօճա Տիմիլիլ բուսու-
տան չըգըլ պուլուն գուճաղալար ,
վէ աղապիլտէ գապիլիլէր եէթիլիլ
տէրտէպիլ պիրլէ , գօմիսիսունա կէօն-
տէրմիլլէր , վէ օ սաաթ Պապը մէյ-
լէլէթէնահիտէն կէօնտէրիլէն մէմուր
տալի կէլիլ օլմաղալ , մէտրէսէէն կի-
րիլ , օ իսթիլար սօֆթալար տալի օ-

տաաթըն իթթիլլէրէն թուլմալար ,
վէ օտաալ թէհարըն օլունմադտա ,
պէօյիլք պիր գաաա պուլունմալ օլ-
մաղալ , պու տալի գօմիսիսունա կէօն-
տէրիլլէր :

Պուլունաաա պաղալ սօֆթալարըն
պիր միւլունալ մալպէտէքիլլէր կէօ-
րիլլէրէն , օտա պիրիլքտէ թէվգըթ
օլունմալ , վէ իսթիլնալարընտա « խա-
պէրիլք եօգ » տէյի իսար իթմիլլէր
իսէ տէ , տէրունըն մալպէտէ միւսա-
տէլէ իտէրէն , իլգար իթթիլլէրի
մալպէտէ պուլունալ սայիր քիմէսնէ-
լէրտէն իսպաթ օլունմալ օլմաղալ ,
Պապը զապիլիլէն կէօնտէրիլիլ , պէ-
հէրի պըր պըր բօլիլ վաղ օլունմալ-
լար , վէ չօնուգ տալի մալպէտէն օ-
լարաղ իլ կէլէյի կիպի սուպուլ իթ-
միլ , վէ տիլէր իքի սօֆթալար աաա-
նըլմադտա իսիլ :

Իւպու մաաաա տէվլէթլա սէմալէթ-
լա շէյիլալ իսպաթ էֆէնտի հաղըլթ-
լէրինն մալլիլլէրի օլմաղալ , պու մա-
գուլէ սօֆթալարըն թալէպէ սիլիլն-
տէն իսիլնալէրի շէտիլտէն թէէտիլ վէ
թէհիլ օլմաղալ վէ պիր տալա հիւ-
պիր իւտէ գուլունմալարալար հաղ-
գընտա էմիլ վիրիլլէր :

Ձէվալլը չօնուգ էտիլ գօրմաղ-
տէրէէէտէ գօրգուլալ օլունմադտա ,
կիւնէլլէրի ուլգուսու իլլինտէ իւրէր-
մէքլէ ունալալ աղալալալ օլուն-
ղունա նաղալըն , գըրգ կիւնէ չըգա-
եաճաղը շիւպհէ օլունմալ իսիլ :

Պու տէրէէէ էմիլիլ իսիլնալ իլլէր
սէլալ իտէրէէէն վալիլէրի տաղաա
վէ պաեիրտա պիլլէ օլմաաաաղըն-
տան , վէ ճէղա գալունմալիլ հիւսա-
եունու ալքեալմէնա պիր գալ ճիւս
ճիւսալէթ շիւսուլի օլունմադտա ,
հիւքիւթի սէնիլէն պու մաղալ
վալիլ ճանիլլէր , իպլէթիլ ալմիլլէր
շէտիլտէն թէէտիլ վէ թէլլէր իտէ-
հէյի շիւպհէտէն վարէսիլ տիր :

Պու սըրաաա Սալմա թօլուգ մէր-
քէլի միւլալիլ իթթիլալ իսալիլ ա-
ղանըն իգաաթ վէ զալլէթիլ նէղալ տէվ-
լէթ վէ միլլէթտէ շաեանըն մէտհ ու
սիլթայիլ օլմաղալ , պիրլէր միլլէթ թա-
րաֆընտան վէքալլէթն թէլլէքըր
իթթիլքտէն պաղալ , տէվլէթէ տա-
լի միւքեալալ թէրֆիլ իլլէթպէ
պուլունմաղալ մէմուլիլիլ խարի-
ճիտէ տէյիլ տիր :

— Փերտալարըն օն պէլլինն իլլէնիւ
ինկիլթէրրա բարալմէնթօրտա սըր
Գալպէլ պահիլէ վէքալլէթիլ , Հօ-
պարթ բաղանըն տէվլէթի Սիլիլէ խըտ-
մէթիլնէ կիրալիլ էսնաաա իսիլ տէֆ-
թէրտէն սիլլինմիլ օլունմալ հալտէ
մուտիլալալ ելլէն ինկիլթէրրա խըտ-
մէթիլնէ կիրալ կիրմէթիլիլ , վէ պահ-
րիլէնէ պիր իլլէթպէյի հայիլ վէ էվ-
վէլտէն տալա զիւտաա նայիլ
օլուպ օլմաաղընըն սիւլալ իթմէսի իւ-
գէրինէ , պահիլիլ վէքիլ ճէվալլէն ,
խարիլիլ վէքիլ լօրտ Տէրպի , Հօ-
պարթ բաղա 1868 սէնէսիլն մարթըն-
տա տէվլէթի մաթպուսընըն էմիլ օլ-
մաաաա պիր էնէպիլ տէվլէթիլ խըտ-
մէթիլ պահիլիլնէ կիրմիլ օլունմա-
նու պիլպէտան իսիլնալ տէֆթիլտէն
սիլլինմէսիլ , օ դէման պահիլիլ վէքիլ-
լի պուլունմալ միւսիլ Գօրմէն պիրլիլ-
միլ , վէ իճապը ինճա օլունմալ , վէ
կէլէն 1874 սէնէսիլ նայիլալալ պընտա
պահիլիլ վէքալլէթի թէնսիլիլ իւլգ-
րիլ , բաղանըն իսիլ , պահիլիլ միւ-
թէպալալ գապիլիլ տէֆթիլիլնէ
գալալ գըլընաղա , շիմաթ եէվլիլնէ

